

You have downloaded a document from
RE-BUŚ
repository of the University of Silesia in Katowice

Title: Mediateki - działalność, formy pracy z dziećmi i młodzieżą (na wybranych przykładach)

Author: Hanna Langer

Citation style: Langer Hanna. (2017). Mediateki - działalność, formy pracy z dziećmi i młodzieżą (na wybranych przykładach). W: K. Tałuc (red.), "Literatura dla dzieci i młodzieży. T. 5" (S. 409-434). Katowice : Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego

Uznanie autorstwa - Użycie niekomercyjne - Bez utworów zależnych Polska - Licencja ta zezwala na rozpowszechnianie, przedstawianie i wykonywanie utworu jedynie w celach niekomercyjnych oraz pod warunkiem zachowania go w oryginalnej postaci (nie tworzenia utworów zależnych).

UNIwersYTET ŚLĄSKI
W KATOWICACH

Biblioteka
Uniwersytetu Śląskiego

Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

Mediateki — działalność, formy pracy z dziećmi i młodzieżą (na wybranych przykładach)

HANNA LANGER

UNIwersytet Śląski, Wydział Filologiczny

Geneza polskich mediatek

Niemal do końca XX wieku polskie biblioteki przeznaczone dla młodych odbiorców zaspokajały ich potrzeby edukacyjne, kulturalne i rekreacyjne, częściej kierując swe usługi do dzieci niż do młodzieży¹. Tymczasem obecnie młodzi ludzie pomiędzy 14. a 20. rokiem życia bardzo często przestają korzystać z bibliotek², coraz mniej też czytają³, przeznaczając wolny czas m.in. na oglądanie telewizji,

---

¹ W *Wytycznych dla bibliotek obsługujących młodzież* zaznaczono, że definicja młodzieży zależy od kraju i kontekstu kulturowego. Są to młodzi ludzie „między dzieciństwem a dorosłością”, najczęściej w wieku od 11 do 18 lat, ale ten przedział wiekowy może być rozszerzony o młodzież mającą ponad 18 lat. Zob. *Wytyczne dla bibliotek obsługujących młodzież*. W: *Dzieci, młodzież — Internet — biblioteka. Wytyczne IFLA Sekcji Bibliotek dla Dzieci i Młodzieży*. Red. G. LEWANDOWICZ-NOSAL, E.B. ZYBERT. Warszawa 2009, s. 64. W Polsce za dolną granicę wieku młodzieży przyjmuje się częściej 13 lat (wiek uczniów kończących szkołę podstawową). Przedział wiekowy od 13 do 25 lat wskazała Fundacja Bertelsmanna dla określenia grupy docelowej w mediatekach dla młodych klientów. Z kolei Barbara Fatyga, Przemysław Zieliński i Albert Hupa w badaniach przyjęli podział młodzieży na: młodsze nastolatki (13—15 lat), starsze nastolatki (16—18 lat) i młodzi dorośli (19—24 lata). Zob. B. FATYGA, P. ZIELIŃSKI: *Warszawskie badania stylów życia młodzieży*. Współpr. A. HUPA. Warszawa 2008, s. 9. http://www.antropologia.isns.uw.edu.pl/wp-content/uploads/style_zycia_warszawa1.pdf [data dostępu: 10.02.2017].

² Podobne zjawisko dostrzeżono w australijskich bibliotekach. Zob. C. SNOWBALL: *Enticing teenagers into the library*. „Library Review” 2008, no. 1, s. 25.

³ Potwierdzają to badania czytelnictwa polskich nastolatek. Wśród dorastających uczniów pojawia się duża grupa osób nieczytających, zarówno w wolnym czasie, jak i w ramach obowiąz-

realizację hobby, sport czy życie towarzyskie. Próbą przełamania tej niekorzystnej tendencji może być przygotowanie przez bibliotekarzy oferty (np. zbiorów, warsztatów, usług, imprez) bardziej odpowiadającej zainteresowaniom i potrzebom młodzieży. Jak pokazują przykłady mediatek we Wrocławiu, w Olsztynie i Lublinie, biblioteki multimedialne mogą przyciągnąć młodych ludzi, o czym świadczy stały wzrost liczby nastolatków wśród użytkowników.

Wciąż niewystarczająca jest jednak właściwa promocja literatury i czytania jako interesującej formy spędzania wolnego czasu. Wśród najmłodszych brakuje wiedzy o atrakcyjności usług bibliotek. Często nie mają oni też świadomości, że takie instytucje istnieją⁴.

Konieczność zwrócenia szczególnej uwagi na młode pokolenie podkreślono w *Wytycznych dla bibliotek obsługujących młodzież*:

Młodzi wymagają specjalnej uwagi, gdyż wielu z nich, na tym etapie życia, dobrowolnie odchodzi od czytania. Wprowadzenie ich w świat książek, których treść odpowiada ich zmieniającym się zainteresowaniom powinna być wspierana przez bibliotekarzy i inne osoby, które znają rozwój psychiczny i emocjonalny nastolatków⁵.

Oczekiwania młodych ludzi są kształtowane przez różne czynniki, ale istotne znaczenie odgrywają w ich życiu nowe technologie i kultura medialna, dlatego biblioteki — aby spełnić potrzeby młodych ludzi — powinny oferować zbiory i usługi we wszystkich unowocześnionych formatach.

Przy opracowywaniu oferty bibliotecznej dla młodzieży trzeba też pamiętać, że „misją biblioteki jest pomoc każdej młodej osobie w przejściu etapu między dzieciństwem a dorosłością poprzez odpowiednie źródła informacji, przestrzeń,

---

ku szkolnego. Obejmuje ona 14% ogółu badanych uczniów, przy czym należy do niej aż co piąty chłopiec kończący gimnazjum. Z. ZASACKA: *Czytelnictwo dzieci i młodzieży*. Warszawa 2014. Podobne wyniki otrzymano w badaniu przeprowadzonym w 2012 roku wśród młodzieży w Gdańsku: tylko dla 31% nastolatków ze szkół gimnazjalnych i średnich czytanie jest przyjemnością; dla 71% badanych nawet dysponowanie większą ilością wolnego czasu nie skłoniłoby młodych ludzi do częstszej lektury. Bardziej optymistyczny wynik uzyskano wśród ośmio- i dziewięciolatków — 78% spośród nich lubi i chciałoby czytać z rodzicami. Zob.: M. WOJCIECHOWSKA: *Organizacja czasu wolnego młodzieży szkolnej w kontekście kompetencji czytelniczych i kontaktu z literaturą*. W: *Czas przemian — czas wyzwania. Rola bibliotek i ośrodków informacji w procesie kształtowania kompetencji współczesnego człowieka*. Praca zbior. pod red. J. JASIEWICZ i E.B. ZYBERT. Warszawa 2014, s. 238. Zjawisko spadku czytelnictwa wśród nastolatków zaobserwowano także w innych krajach, np. we Francji. Zob. S. KUREK-KOKOCIŃSKA: *Panorama czytelnictwa młodzieży w epoce cyfrowej*. W: *W kręgu kultury czytelniczej dzieci i młodzieży*. Red. nauk. M. ANTCZAK, A. WALCZAK-NIEWIADOMSKA. Łódź 2015, s. 193—203.

⁴ J. ŁASKOWSKA: *Czytelnictwo młodzieży w dobie informacji cyfrowej*. W: *Bibliotekarze i czytelnicy w dobie nowych technologii i koncepcji organizacyjnych bibliotek*. Red. M. WOJCIECHOWSKA. Gdańsk 2013, s. 13.

⁵ *Wytyczne dla bibliotek obsługujących młodzież...*, s. 62.

sprzyjające rozwojowi intelektualnemu, emocjonalnemu i społecznemu młodych⁶. Aby sprostać tym wyzwaniom, należy zaprosić nastolatków do współtworzenia biblioteki na każdym etapie — od opracowania koncepcji, planowania przestrzeni, po stworzenie oferty i jej realizację⁷. Biblioteka powinna bowiem być postrzegana jako miejsce przyjazne, tzn. takie, w którym zbiory i usługi odpowiadają potrzebom użytkowników i gdzie szanuje się ich wybory, nie tylko lekturowe, nawet jeśli różnią się zdecydowanie od tych zwyczajowo dokonywanych⁸. Niezależnie od proponowania szerokiej i interesującej oferty dla użytkowników, należy pamiętać o jakości świadczonych usług — „A jakość to zadowolenie użytkowników, skupienie na nich uwagi, to stałe utrzymywanie wysokiego poziomu zaspokajania ich obecnych i przewidywanych potrzeb, wywoływanie w nich uczucia zadowolenia i satysfakcji z oferowanej usługi”⁹.

Inspiracje do opracowania interesującej koncepcji biblioteki można czerpać z działalności mediatek¹⁰, które wprawdzie przygotowują ofertę dla osób ze wszystkich grup wiekowych, ale młodzież stanowi w nich istotne grono użytkowników. W omówieniu zwrócono uwagę na działalność wybranych mediatek skierowaną do młodzieży i dzieci. Chociaż można przyjąć, że każda biblioteka jest obecnie placówką multimedialną, ponieważ gromadzi zbiory w różnych formach, to jednak w charakterystyce wykorzystano przykłady tych mediatek, które powstawały od początku XXI wieku i kładą istotny nacisk na multimedialność usług i zbiorów.

Dwie pierwsze polskie mediateki — Mediateka we Wrocławiu i „Planeta 11” w Olsztynie — przeznaczone głównie dla młodych ludzi w wieku od 13 do 25 lat, zostały zorganizowane w 2004 roku dzięki niemieckiej Fundacji Bertelsmana. W 2002 roku Fundacja ogłosiła ogólnopolski konkurs pod nazwą „Biblioteki modelowe dla młodych klientów” w celu wyłonienia dwóch miast, w których zamierzano otworzyć wzorcowe mediateki. Warto podkreślić, że działająca od 1977 roku Fundacja inicjuje i opracowuje pomysły, następnie je realizuje, dążąc do wypracowania modelowych rozwiązań z zakresu przede wszystkim ekonomii, medycyny, polityki, szkolnictwa wyższego, środków masowego przekazu i bibliotekarstwa. Fundacja przygotowała i sprawdziła zasady funkcjonowania bibliotek

⁶ Ibidem, s. 63.

⁷ C. SNOWBALL: *Enticing teenagers...*, s. 26—32.

⁸ *Wytyczne dla bibliotek obsługujących młodzież...*, s. 65.

⁹ E.B. ZYBERT: *Kultura organizacyjna w bibliotekach. Nowe i stare idee w zarządzaniu*. Warszawa 2004, s. 188.

¹⁰ W artykule termin mediateka jest używany zamiennie z pojęciem biblioteka multimedialna. Mediateka, mediateka — „pojęcie określające strukturę i organizację współczesnej biblioteki (tzw. media centre), której zbiory obejmują prócz książek i czasopism (biblioteka) również taśmy i płyty (fonoteka), filmy (filmoteka), reprodukcje malarstwa, grafikę, plakaty (artoteka), mikrofilmy i mikrofiszki (mikroteka), mapy, komputerowe programy edukacyjne, gry dydaktyczne (luzoteka) i inne”. *Podręczny słownik bibliotekarza*. Oprac. G. CZAPNIK, Z. GRUSZKA; przy współpr. H. TADEUSIEWICZ. Warszawa 2011, s. 196.

dla młodzieży m.in. w Kairze, hiszpańskim Akudio, Dreźnie, Helsinkach, Los Angeles i Singapurze. Wykorzystała też międzynarodowe doświadczenia best-practise m.in. z USA i Singapuru¹¹.

Na szczególną uwagę zasługuje projekt zrealizowany w Dreźnie w 2000 roku. Jego efektem było otwarcie biblioteki dla młodzieży — mediateki (medien@age), obecnie nadal jednej z najbardziej nowoczesnych placówek ukierunkowanych na niemieckich nastolatków. Ponieważ w funkcjonującej w centrum handlowym bibliotece zaczęto dostrzegać niepokojące zjawisko spadku czytelnictwa wśród młodzieży, opracowano nową koncepcję opartą na trzech podstawowych założeniach: nowe media, doradztwo zawodowe, ciekawy sposób spędzenia wolnego czasu z wykorzystaniem m.in. muzyki, gier i sportu. Mediateka stale wzbogaca swoją ofertę. W 2008 roku w bibliotece przygotowano miejsce dla fanów mangi, wyposażone m.in. w azjatyckie meble w kolorze biało-czarnym oraz źródła informacji o Japonii. Dwa lata później, w 2010 roku, młodzieży udostępniono gry komputerowe, umożliwiono też testowanie konsoli w domu. Zorganizowano tematyczne imprezy, np. wieczory gier, noce czytania fantasy, spotkania z autorami książek dla młodzieży¹². Wszystkie te projekty wpisują się w jeden z celów bibliotecznych usług dla młodych ludzi, a zgodnie z nim „Biblioteka tworzy atrakcyjną przestrzeń przeznaczoną dla młodzieży, w której znajduje odbicie młodzieżowy styl bycia”¹³.

Popularność drezdeńskiej mediateki i trafność zastosowanych w niej rozwiązań sprawdzono także w Polsce. Zgodnie z założeniem Fundacji Bertelsmanna udział w projekcie bibliotecznym z 2002 roku miały trzy podmioty: miasto, Fundacja i biblioteka publiczna. Wśród celów merytorycznych przedsięwzięcia wyróżniono: dotarcie do młodzieży z atrakcyjną ofertą, popularyzację czytelnictwa, zapewnienie szybkiego dostępu do potrzebnych informacji, naukę efektywnego korzystania z informacji, udzielanie fachowej pomocy w uczeniu się i rozwijaniu zainteresowań, przygotowanie spotkań z zakresu doradztwa zawodowego i rodzinnego, a także organizowanie wolnego czasu młodzieży¹⁴. Nowym bibliotekom postawiono także cele ilościowe — wzrost liczby użytkowników o 30—40% lub objęcie ofertą 70% grupy docelowej (młodzieży w wieku 13—25 lat) oraz zintensyfikowanie stopnia użytkowania mediatek, czyli zwiększenie liczby wypożyczeń zbiorów i innych form korzystania z biblioteki o 30% w porównaniu z wynikami średniej filii¹⁵.

¹¹ I. AUGUSTYNOWSKA: *Fundacja Bertelsmanna*. „Bibliotekarz” 2003, nr 4, s. 12.

¹² K. DOLL: *Medien@age Dresden. Eine Jugendbibliothek für das neue Jahrtausend*. “Büchereiperspektiven” 2011, Nr. 1, s. 18—19.

¹³ *Wytyczne dla bibliotek obsługujących młodzież...*, s. 64.

¹⁴ K. REJDAK: „Biblioteki dla młodych klientów” — projekt Fundacji Bertelsmanna. W: *Biblioteki dla młodych klientów — scenariusz*. [Oprac. K. PURRMANN, J. GRZELCZYK]. Gütersloh [2005], s. 14—16.

¹⁵ *Ibidem*, s. 16. Po roku funkcjonowania wrocławskiej mediateki i po przeprowadzeniu analizy struktury czytelników zaobserwowano zbyt mały udział młodych ludzi do lat 19. Skłoniło

Chcąc wziąć udział w konkursie, biblioteki we Wrocławiu i Olsztynie opracowały specjalne strategie, które przygotowano po analizie wyników ankiet przeprowadzonych przez wyspecjalizowane firmy w 2003 roku. Ankiety, przy współpracy z bibliotekarzami, rozpowszechniono wśród młodzieży uczącej się i nieuczącej, ponieważ — jak wspomniano wcześniej — zakładano dotarcie z propozycją do 70% młodzieży.

W koncepcji nowych bibliotek multimedialnych zwrócono uwagę na takie elementy, jak przede wszystkim lokalizacja, aranżacja wnętrza, struktura zbiorów i oferta usług. To one właśnie staną się przedmiotem analizy na wybranych przykładach coraz liczniejszych w Polsce mediatek oraz multimedialnych działów bibliotek publicznych, obsługujących tak młodych odbiorców, jak i osoby dorosłe. W Warszawie powstały m.in.: Multimedialna Biblioteka dla Dzieci i Młodzieży Nr LVI „Nautilus” (Białoleka 2007), „Przystanek Książka” (Ochota, 2009), „Start-Meta” (Bielany 2010), Multimedialna Biblioteka dla Dzieci i Młodzieży nr XXXI (Mokotów 2014). Działają także np.: „Góra Mediów” (Zielona Góra 2010), Mediateka w Opolu (2011), „Manhattan” (Gdańsk 2012), Biblioteka Multimedialna „Biblio” w Lublinie (2012), „Szklana Pułapka” (Zielona Góra 2012). Niektóre mediateki powstały dzięki wsparciu programów Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Tak np. mediateka otwarta w Sieradzu w 2010 roku w Bibliotece dla Dzieci i Młodzieży otrzymała wsparcie ze środków finansowych programu „Mecenat 2009”, po przedstawieniu projektu „Nasza mediateka na wszystkie dzieci czeka”¹⁶. Właściwie każda większa budowana obecnie biblioteka jest placówką multimedialną. Dlatego też zostaną zaprezentowane działania podejmowane przez biblioteki multimedialne obsługujące użytkowników w każdym wieku. Uwaga zwrócona jednak zostanie na zasoby i usługi skierowane do młodych odbiorców.

Lokalizacja i aranżacja przestrzeni Mediateki jako instytucje wielofunkcyjne

Według wyników badań z 2003 roku, czyli wykonanych rok przed otwarciem wrocławskiej Mediateki, na liście miejsc popularnych wśród młodzieży nie znalazły się, niestety, biblioteki. Przeprowadzona analiza odpowiedzi respondentów

---

to pracowników do uczestnictwa w Dolnośląskich Targach Edukacyjnych. A. JANUS: *Koncepcja ewaluacji oraz pierwsze wyniki w „Mediatece”*. W: *Biblioteki dla młodych klientów...*, s. 79.

¹⁶ M. FABISIEWICZ: *Nowe media w zbiorach Biblioteki dla Dzieci i Młodzieży w Sieradzu*. „Poradnik Bibliotekarza” 2010, nr 11, s. 15—16 (dodatek „Nowe Media w Bibliotece”).

posłużyła do sformułowania hipotezy, zgodnie z którą młodzież traktowała biblioteki przede wszystkim jako wypożyczalnię zbiorów, nie odczuwając potrzeby korzystania z nich na miejscu. Spośród różnych form spędzania wolnego czasu młodzi ludzie zdecydowanie częściej wybierali spotkania ze znajomymi (80%), a następnie słuchanie muzyki/radia (50%). Trzy aktywności — oglądanie TV/video/DVD, czytanie książek i korzystanie z Internetu — zdobyły podobną liczbę wskazań i osiągnęły 30—35% popularności¹⁷. Skoro te trzy ostatnie sposoby spędzania wolnego czasu mogły współistnieć, stwierdzono, że zaoferowanie młodzieży w mediotece dostępu do nowości muzycznych, filmowych i wydawniczych oraz Internetu w zbliżonych do siebie proporcjach zaspokoi potrzeby współczesnych nastolatków. Należało jeszcze zaprojektować strefę odpowiednią na spotkania ze znajomymi, rozmowy i wspólne słuchanie muzyki¹⁸, ponieważ w bibliotekach dla młodzieży miejsca te są równie ważne, co pomieszczenia zarezerwowane na zbiory i przestrzeń przeznaczona na naukę. Nastolatkowie powinni bowiem odczuwać, że są mile widziani w bibliotece, jednak hałas towarzyszący zachowaniom młodych ludzi nie powinien przeszkadzać innym użytkownikom¹⁹.

W koncepcji nie tylko mediotek warto zatem wykorzystać ideę Raya Oldenburga, który stwierdził, że życie ludzi koncentruje się wokół trzech obszarów: domu, pracy i „trzeciego miejsca”. Dla Oldenburga „trzecie miejsce” to przestrzeń publiczna, w której spędzamy wolny czas, prowadzimy życie towarzyskie i społeczne; to strefa, gdzie ludzie spotykają się, aby odpocząć od obowiązków zawodowych i domowych; to miejsce, które stanowi centrum życia danej społeczności, bo sprzyja nieformalnym spotkaniom i rozmowom. Jako przykłady „trzecich miejsc” Oldenburg podał m.in. restauracje, kawiarnie, bary, główne ulice w miastach²⁰. „Trzecim miejscem” może być także odpowiednio zaprojektowana medioteka, która będzie przyciągać młodych ludzi dzięki spełnianiu ich potrzeb i oczekiwań. Wtedy dopiero mogą bibliotekarze kształcić u nastolatków kompetencje czytelnicze, kulturalne czy informacyjne. Koncepcję tę trafnie wykorzystano w projektowaniu pierwszej w Szwecji biblioteki dla młodych ludzi w wieku

¹⁷ Z badań przeprowadzonych w 2013 roku przez Centrum Badania Opinii Społecznej, sfinansowanych przez Krajowe Biuro ds. Przeciwdziałania Narkomanii, wynika, że ulubionym sposobem młodzieży na spędzanie wolnego czasu są obecnie spotkania ze znajomymi i przyjaciółmi (88%), następnie uprawianie sportu (30%), oglądanie telewizji i czytanie książek (20%). Spora część młodzieży swój wolny czas przeznacza na korzystanie z nowych technologii, np. surfowanie po Internecie (23%), odwiedzanie portali społecznościowych (18%) i gry komputerowe (17%). Zob. *Młodzież 2013*. Warszawa 2014, s. 129—130. *Centrum Informacji o Narkotykach i Narkomanii*. <http://www.cinn.gov.pl/portal?id=166545> [data dostępu: 10.02.2017].

¹⁸ K. REJDAK: „Biblioteki dla młodych klientów”..., s. 28—29.

¹⁹ N. LUSHINGTON: *Libraries designer for users: a 21st century guide*. New York, London 2002, s. 140.

²⁰ R. OLDENBURG: *The great good place. Cafes, coffee shops, bookstores, bars, hair salons and other hangouts at the heart of a community*. New York 1999, s. 12—28.

10—13 lat — TioTretton, mieszczącej się w ośrodku kultury w Sztokholmie²¹. Już w komunikacie prasowym podkreślono: „Nareszcie biblioteka dla ciebie! Nawet jeśli nienawidzisz książek!”. Katti Hoflin, pisarka, prezenterka radiowa i telewizyjna, pomysłodawczyni tej biblioteki, stwierdziła:

Biblioteka to miejsce, w którym nie można bezustannie powtarzać: przeczytaj tę książkę, przeczytaj tę książkę. Jeśli ktoś uważa, że książki nie są *cool*, bo fajniejsze są deskorolki, to raczej nie posłucha takiego przekazu. W bibliotece TioTretton dążyliśmy do tego, żeby dzieci czuły, że są tam zauważane, żeby chciały do niej wrócić [...]. Nie każdy chce na wejściu usłyszeć: „Dzień dobry. Jakiej szukasz książki?”. Czasem trzeba znaleźć odpowiedni guzik. Na co ten młody człowiek ma ochotę? Może chce tylko położyć się na miękkich pufach i pomyśleć? A może chce coś ugotować? Bo w TioTretton mamy kuchnię! A może chce zrobić własny film? Jeśli tak, to najpierw trzeba znaleźć historię i napisać scenariusz. Zaczynamy po prostu od dotarcia do dziecięcej chęci tworzenia, a czytanie pojawia się przy okazji. Jeśli gotujemy, to zaglądamy do książek kucharskich²².

O wyborze lokalizacji mediateki we Wrocławiu zdecydowało usytuowanie budynku w centrum miasta (przy Placu Teatralnym) i bliskość tras, którymi porusza się młodzież idąca do kin, teatrów, pubów czy centrów handlowych. Umieszczenie mediateki w zabytkowym budynku zaważyło na zastosowanej koncepcji architektonicznej, w której trafnie połączono tradycję i nowoczesność, przystosowując stary budynek do potrzeb młodych ludzi. Na nowoczesny wystrój mediateki wpłynęło m.in. wykorzystanie kolorystyki — różnych odcieni barwy czerwonej (np. taśma z tworzywa sztucznego) i białej (np. regały biblioteczne). Z kolei olsztyńska „Planeta 11” znajduje się w tym samym budynku co Olsztyńskie Planetarium i BWA Galeria Sztuki. Te trzy instytucje tworzą zwarty kompleks kulturalny ze wspólnym dziedzińcem wewnętrznym. Sąsiedztwo planetarium miało wpływ nie tylko na nazwę olsztyńskiej mediateki, ale też na jej futurystyczny wygląd: w bibliotece przeważa kolor niebieski, charakterystyczne są też wzory przypominające orbity planet i obiekty o opływowych kształtach, np. stanowisko wypożyczania mediów, półki na płyty kompaktowe, miejsce korzystania z Internetu²³. Zastosowana aranżacja wewnątrz — poza zapewnieniem pomieszczeń atrakcyjnych dla młodzieży — wynikała z chęci stworzenia dużej i jasnej przestrzeni oraz

²¹ W ośrodku kultury mieszczą się też m.in. biblioteka dla dzieci w wieku od 0 do 9 lat i dorosłych (otwarta w niedziele). Można wypożyczyć książki, czytać dzieciom na miejscu lub zagrać w gry i poukładać puzzle. *Biblioteket*. <http://www.kulturhuset.stockholm.se/Biblioteket/Rumfor-Barn/Biblioteket/> [data dostępu: 10.02.2017].

²² *Szwecja czyta. Polska czyta*. Red. K. TUBYLEWICZ, A. DIDUSZKO-ZYGLEWSKA. Warszawa 2015, s. 57—58.

²³ Ch. SCHMITZ: *Ludzie i media — biblioteki z punktu widzenia architektury*. W: *Biblioteki dla młodych klientów...*, s. 40—43.

wydziałenia takich miejsc do pracy indywidualnej i grupowej²⁴, aby każdy użytkownik znalazł w niej kąt dla siebie.

Różnorodność projektów pomieszczeń widoczna jest szczególnie w zagranicznych multimedialnych bibliotekach. W jednej z duńskich mediatek zorganizowano nie tylko takie sale, jak np. kinowa, do gier komputerowych, ale także pomieszczenie na dyskotekę oraz pokój rekreacyjny dla rodziców i dzieci do lat siedmiu. Wydzielono laboratorium nauki, w którym udostępnia się książki i materiały na DVD z różnych dziedzin wiedzy, istnieje również możliwość korzystania z komputerów i takich urządzeń, jak np. skaner, kserokopiarka czy drukarka. Dzięki temu wyposażeniu mediateka zapewnia dzieciom istotną pomoc przy odrabianiu lekcji. W innej duńskiej mediatece przygotowano przestrzeń m.in. dla miłośników mangi, czytelników określonych gatunków literackich, członków koła teatralnego i sportowego²⁵. W celu stworzenia właściwej atmosfery dla ludzi młodych hamburską mediatekę Hoeb4U umieszczono w 2005 roku w specjalnie zaadoptowanym budynku starej fabryki, w którym otwarto kawiarnię i kino. W mediatece ulokowano też smoka, który stanowi ciekawy element wnętrza²⁶.

Przestrzeń mediateki powinna być zatem tak zaprojektowana, aby odpowiadała oczekiwaniom użytkowników i zachęcała do dłuższego pobytu, ona bowiem decyduje o atrakcyjności mediateki. Powinna być zatem wielofunkcyjna, odpowiednio duża, dobrze zaplanowana, ale też zapewniająca komfort korzystania ze zbiorów i usług, dająca poczucie swobody. Pod względem zajmowanej powierzchni polskie mediateki to placówki zróżnicowane, mierzące, jak wynika z analizowanych przykładów, od około 100 m² — np. Mediateka w Opolu, stanowiąca dział Miejskiej Biblioteki Publicznej (97 m²), do prawie 1400 m² — warszawska mediateka „Start-Meta”.

Ze względu na zaaranżowanie pomieszczeń wyjątkową polską mediateką jest na pewno warszawska „Start-Meta”. Znajduje się w niej sala „KinOffa”, specjalnie zaprojektowana zarówno do organizowania pokazów filmowych, jak i wystawiania sztuk teatralnych z wykorzystaniem ruchomych elementów scenografii. Wydzielono również dwa niekonwencjonalne pomieszczenia: „IQ Ring” — miejsce walki na argumenty, nie na pięści, oraz „Wykrzyknik”, w którym dorośli i dzieci mogą wyładować negatywne emocje. Skierowana do osób zagrożonych cyfrowym wykluczeniem multimedialna pracownia komputerowa — „E-pracownia” — oferuje oprogramowanie i oprzyrządowanie ułatwiające korzystanie z komputerów przez osoby z wszelkiego rodzaju niepełnosprawnościami. Z kolei w „E-galerii” można pokazywać interaktywne prezentacje. Na zewnątrz budynku umieszczono natomiast interaktywny „Plac zabaw”, wykorzystujący energię słoneczną, wypo-

²⁴ K. REJDAK: „Biblioteki dla młodych klientów”..., s. 27—28.

²⁵ M.C. MADSEN: *The (more or less) bookless children's library*. „Scandinavian Public Library Quarterly” 2008, no. 2, s. 14—15.

²⁶ J. VON ACHBERGER: „Ohne Azubis läuft gar nichts“. „Büchereiperspektiven“ 2011, Nr. 2, s. 16.

sażony w elektroniczne oprogramowanie umożliwiające wspólną zabawę dorosłych i dzieci²⁷.

Aranżacje pomieszczeń innych mediatek też są oryginalne. W warszawskiej bibliotece „Przystanek Książka” architekci nawiązali do znajdującej się w pobliżu budynku zabytkowej pętli tramwajowej. I choć projektantom nie do końca udało się zachować konsekwencję w planowaniu mediateki — w rzeczywistości bowiem w stylistyce przypomina bardziej dziewiętnastowieczną stację kolejową — otrzymano niezwykle interesującą przestrzeń. W mediatece umieszczono dużą fotografię pętli tramwajowej, są też stare zegary oraz charakterystyczne dla poczekalni ławki czy tablice informacyjne. Z nowoczesnych elementów zwracają uwagę komputery i telewizory. Stacje, na których mogą „wysiąść” użytkownicy, to np.: półki z książkami, audiobookami i płytami DVD, stanowiska do słuchania muzyki czy katalogi online. Jest też multiogródek — miejsce nauki i zabawy, gdzie rodzice mogą zostawić swoje dzieci pod opieką bibliotekarzy, a sami skorzystać z biblioteki. Tutaj — podobnie jak w dzielnicy Bielany — znajdują się też „IQ Ring” oraz „Wykrzyknik!”²⁸.

Kilka stref wyodrębniono w Multimedialnej Bibliotece dla Dzieci i Młodzieży Nr XXXI. W przestrzeni wydzielonej dla najmłodszych użytkowników znalazły się trzy jasne, przestronne pomieszczenia, wyposażone w kolorowe meble dostosowane do wzrostu i wieku dzieci. Druga strefa (z mobilnymi regałami i mobilną ścianą, umożliwiającymi dzielenie wnętrza), zarezerwowana dla starszych użytkowników, mieści liczne stanowiska komputerowe z dostępem do Internetu, programów multimedialnych i graficznych. Jest też sektor przeznaczony do pracy z dziećmi, w którym umieszczono pracownię informatyczną i techniczną, zaopatrzoną w liczne zestawy klocków K’NEX, stanowiska komputerowe, tablety, skanery i drukarkę 3D. Wydzielono ponadto profesjonalnie zaprojektowaną i wyposażoną salę kinowo-teatralną. Większość pomieszczeń wyposażono w najnowocześniejsze interaktywne tablice, które stanowią znakomite narzędzie do pracy z użytkownikami²⁹.

Interesująco prezentują się także inne polskie mediateki. Przy aranżowaniu przestrzeni w Multimedialnej Bibliotece dla Dzieci i Młodzieży Nr LVI „Nautilus” nawiązano do książki Juliusza Verne’a *Dwadzieścia tysięcy mil podmorskiej żeglugi*. Wnętrze upodobniono więc do pokładu łodzi podwodnej i otaczającego

²⁷ T. KRZEMIŃSKI: *Mediateka Start-Meta na warszawskich Bielanych już otwarta*. „Poradnik Bibliotekarza” 2011, nr 12, s. 31—33; *O nas*. <http://www.mediateka.waw.pl/index.php/pl/o-nas> [data dostępu: 10.02.2017].

²⁸ S. CZECH, K. STRYJA: *Nowe oblicza kultury — czyli jak możemy zmienić wizerunek bibliotek publicznych*. „Biuletyn EBIB” 2009, nr 3 (103). http://www.ebib.pl/2009/103/a.php?czech_stryja [data dostępu: 10.02.2017]; J. SAPAŁA: *Następny przystanek — książka*. „Poradnik Bibliotekarza” 2009, nr 11, s. 30.

²⁹ R. KIJEK: *Biblioteka na miarę przyszłości — Multimedialna Biblioteka dla Dzieci i Młodzieży na warszawskim Mokotowie*. „Poradnik Bibliotekarza” 2015, nr 6, s. 35.

ją oceanu. Starannie przygotowano kącik dla najmłodszych, który stanowi odrębną, bajkową strefę wypożyczalni³⁰. W mediatece „Biblio” w Lublinie, wyglądem przypominającej skatepark, na całej powierzchni (600 m²) umieszczono siedzenia w kształcie ramp, beczki pełniące funkcję stolików i charakterystyczne biurka³¹. Dla mieszkańców Zielonej Góry ważną placówką stała się „Góra Mediów”. Jest to miejsce spotkań ze znajomymi, łączące kulturę z rozrywką. W mediatece wydzielono m.in. strefy: Spotkań (odbywają się w niej np. turnieje gier, spotkania dla uczniów, imprezy kulturalne) i Wiedzy (sala z dziesięcioma stanowiskami komputerowymi PC z dostępem do Internetu, programów Office, graficznych i językowych). Specjalnym pomieszczeniem jest Cafe Language — przestrzeń przeznaczona do organizowania imprez kulturalnych, projekcji filmów, turniejów gier czy konferencji, konwersacji w różnych językach, ale też odrabiania zadań domowych czy spotkań ze znajomymi przy kawie³².

Innowacyjną koncepcją było umieszczenie mediatek w centrach handlowych. Gdańską bibliotekę multimedialną „Manhattan” otwarto w centrum handlowym o tej samej nazwie. W Olsztynie na powierzchni 400 m² działalność prowadzi „Abecadło” — multimedialna filia dziecięca Miejskiej Biblioteki Publicznej, udostępniona w 2006 roku na III poziomie Centrum Handlowego „Aura”³³.

Interesującą aranżację zyskały też liczne oddziały multimedialne bibliotek publicznych, np. dział multimedialny otwarto w Bibliotece Gracii — nowej filii Miejskiej Biblioteki Publicznej we Wrocławiu — udostępniony w marcu 2015 roku w Centrum Biznesu Gracii. Przestrzeń tej biblioteki pozbawiono wprawdzie ścianek działowych, ale można wyodrębnić kilka stref. Poza częścią tradycyjną z regałami wydzielono m.in. Kącik Malucha (z niskimi kolorowymi półkami z książkami dla najmłodszych czytelników, małymi stolikami oraz miękkimi siedziskami) i Multimedia, w której umieszczono stanowiska komputerowe z dostępem do Internetu, audiobooki, programy edukacyjne, gry i filmy. Jest też strefa relaksu, w której czytelnicy mogą skupić się na lekturze, oraz dwa pokoje pracy cichej. Z kolei zastosowanie takich mebli jak np. kilkusobowe sofy na kółkach, poduszki czy siedziska oraz tradycyjne fotele ustawione wraz z lampą blisko regałów, pozwala

³⁰ *Sprawozdanie z działalności za 2007 rok*, s. [5]. <http://www.bialoleka.e-bp.pl/onas.php> [data dostępu: 10.02.2017].

³¹ G. WOŹNIAK: *Biblioteka Multimedialna „Biblio” w Lublinie*. „Poradnik Bibliotekarza” 2013, nr 3, s. 28.

³² B. CZERNIAWSKI: *Mediateka zielonogórska — multimedialne okno na świat*. „Bibliotekarz Lubuski” 2010, nr 2, s. 28—29; *O mediatece*. <http://goramedioiw.pl/index.php/o-mediatece> [data dostępu: 10.02.2017].

³³ Pierwszą bibliotekę w centrum handlowym otwarto w 1996 roku w Singapurze. W 2013 roku w Galerii Poznań City Center udostępniono Dramatekę — Bibliotekę Współczesnego Teatru Francuskojęzycznego. Gromadzi ona aktualne zbiory dotyczące tego teatru. W bibliotece można skorzystać z czytelnicy, zapisać się na warsztaty teatralne, spotkać z autorami i nabyć bilety na spektakle. D. SIEDLECKA: *Biblioteki w centrach handlowych*. „Bibliotekarz Kujawsko-Pomorski” 2014, nr 1, s. 72.

na dowolne aranżowanie pomieszczeń. W bibliotece zdecydowanie dominuje biel, ale dodanie czerwonych akcentów oraz umiejętne rozplanowanie elementów wyposażenia — np. nisko zawieszony lampy, wygodne fotele, miękkie siedziska — sprawiło, że przestrzeń, choć nowoczesna, nie jest zimna³⁴. Równie interesująco zaprojektowano powierzchnię w Miejskiej Bibliotece Publicznej im. Ł. Górnickiego „Galeria Książki” w Oświęcimiu, w której otwarto m.in. dział Multimedia ze stanowiskami komputerowymi, audiobookami, salkami kinowymi i stanowiskami odsłuchowymi³⁵. W strukturze Książnicy Beskidzkiej w Bielsku-Białej od 2005 roku działa Wypożyczalnia Muzyczna i Multimedialna. Dwa lata później, w 2007 roku, udostępniono Czytelnię Multimedialną, w której znajdują się stanowiska z dostępem do Internetu, jak również punkty odsłuchowo-oglądowe, wyposażone m.in. w przeglądarkę mikrofilmów i wieżę odsłuchową³⁶.

Zasoby

Zgodnie z wytycznymi IFLA, biblioteki dla młodzieży powinny zapewnić dostęp nie tylko do zbiorów różnorodnych pod względem treści, jak i formy, lecz także do różnego rodzaju sprzętu (np. konsoli do gier), ponieważ nastolatkom to grupa ludzi o bardzo zróżnicowanych zainteresowaniach, poziomach dojrzałości, potrzebach i możliwościach³⁷, ale też kompetencjach czytelniczych i informacyjnych. Niejednorodnym oczekiwaniom młodych użytkowników muszą bowiem odpowiadać właściwie ukierunkowane nowoczesne biblioteki. Cel ten przyświecał projektodawcom i pracownikom wspomnianej wcześniej placówki dla młodzieży w Hamburgu — Hoeb4U. Sukces mediateki wynikał z faktu dostarczenia młodym ludziom szerokiej oferty nowoczesnych mediów, ale także wyraźnego zdystansowania się od tego, co jest związane ze szkołą, dzięki czemu powstała pierwsza „biblioteka na luzie”, w której nie ma podręczników i pomocy naukowych³⁸. W mediatece 50% dokumentów stanowią zbiory drukowane (np. książki fantasy,

³⁴ J. GRZELCZYK: *Multimedialna Biblioteka Grafitt*. „Książka i Czytelnik” 2015, nr 1, s. 2—3; M. NAWROCKA: *Biblioteka Grafitt — nowa filia Miejskiej Biblioteki Publicznej we Wrocławiu (otwarta 16 marca 2015 r.)*. „Poradnik Bibliotekarza” 2015, nr 5, s. 35.

³⁵ A. KRAWCZYK: *Centrum Literatury Dziecięcej — aby służyć tym, którzy służą dzieciom*. W: *W kręgu kultury czytelniczej...*, s. 141.

³⁶ Ł. GOLA: *Zbiory multimedialne w Książnicy Beskidzkiej*. „Poradnik Bibliotekarza” 2010, nr 11, dod. „Świat Książki Dziecięcej”, s. 8—9.

³⁷ *Wytyczne dla bibliotek obsługujących młodzież...*, s. 65—66.

³⁸ D. GIERSBERG: *Hoeb4U — biblioteka dla młodzieży w Hamburgu*. Tł. K. KOPCZYŃSKA. „Poradnik Bibliotekarza” 2009, nr 10, dodatek „Świat Książki Dziecięcej”, s. 2.

piśmiennictwo na temat hip-hopu), a 50% inne media, jak płyty CD i DVD, gry na konsole czy popularne gry planszowe, ponieważ w hamburskiej mediatece propaguje się aktywne korzystanie ze wszystkich rodzajów mediów. Warto dodać, że w mediatece pracują — obok kilku bibliotekarzy zatrudnionych na stały etat — młodzi stażyści, zdobywający zawód bibliotekarza, będący często w wieku użytkowników hamburskiej mediateki, dzięki czemu szybko nawiązują kontakt z młodymi ludźmi. Stażyści są również zazwyczaj ekspertami w zakresie gier i różnych mediów, które użytkują na co dzień. Stale wzrastająca liczba osób korzystających z mediateki świadczy o dobrym kierunku wprowadzanych zmian³⁹.

Na gry komputerowe zwrócono szczególną uwagę również w innych placówkach. Biblioteka w Clamart od 2002 roku sukcesywnie zwiększa zasoby w formie cyfrowej oraz prowadzi kursy komputerowe. Dzieci mogą też tworzyć animacje 3D, rozwiązywać problemy poprzez gry edukacyjne. Odpowiednio dobrane gry mogą uczyć podejmowania decyzji, współpracy z innymi, jak również kształtować pozytywne postawy i emocje. Użytkownikom biblioteki udostępniono zatem różne formy zbiorów — nie tylko tradycyjnie wydane publikacje, ale także gry, nagrania muzyczne, filmy i dokumenty elektroniczne⁴⁰.

W bibliotekach dla młodzieży widoczne jest dążenie do takiej struktury zbiorów, w której dokumenty publikowane i niepublikowane stanowią równą wartość. Nie zawsze jednak udaje się zachować takie proporcje. Należy zwracać większą uwagę na aktualność i kompletność dokumentów, co dla młodych ludzi jest równie istotne⁴¹.

Kolekcję we wrocławskiej Mediatece zaplanowano w proporcjach: 60% literatury popularnonaukowej oraz 40% beletrystyki i rozrywki. Książki zamierzano utrzymać na poziomie 40% zbiorów, mix-media (książki z płytą CD, DVD, kasetą) — 35%, a pozostałą część, czyli 25%, miały stanowić pozycje na innych nośnikach (płyty CD, VCD, DVD, kasety VHS). W tej mediatece zebrano też bogaty zbiór prasy krajowej i zagranicznej — ponad 50 tytułów. Przygotowano ponadto 12 stanowisk komputerowych z dostępem do Internetu⁴². Po roku funkcjonowania Mediateki, czyli w 2005 roku, 94% jej księgozbioru wypożyczono przynajmniej jeden raz, co oznacza niemal maksymalne wykorzystanie zgromadzonych dokumentów. Aby utrzymać tak wysoki stopień ich udostępniania, konieczny był stały kontakt z młodzieżą, np. poprzez forum, które służyło m.in. do wyrażania opinii i zgłaszania potrzeb dotyczących lektur i usług⁴³. Podobną różnorodność w zbiorach, będących połączeniem czterech elementów — książki, muzyki, filmu, gry — odnajdujemy także w olsztyńskiej „Planecie 11”.

³⁹ J. VON ACHBERGER: „Ohne Azubis läuft gar nichts“..., s. 17.

⁴⁰ C. MEYER: *La bibliothèque des enfants de Clamart fait le par idu numérique*. “Documentation et Bibliothèques” 2011, no 2, s. 93—100.

⁴¹ D. GRABOWSKA: *Biblioteki dla młodzieży w Polsce i na świecie*. „Poradnik Bibliotekarza” 2011, nr 12, dodatek „Świat Książki Dziecięcej”, s. 2.

⁴² K. REJDAK: „Biblioteki dla młodych klientów”..., s. 29, 31.

⁴³ A. JANUS: *Koncepcja ewaluacji...*, s. 77.

Mediateki stały się popularne także wśród najmłodszych użytkowników. „Oferując bogatą gamę materiałów i działań, biblioteki publiczne stwarzają dzieciom możliwość doświadczenia radości czytania, zdobywania wiedzy i rozwijania wyobraźni”⁴⁴. W bibliotece powinny zatem znajdować się materiały drukowane (książki, czasopisma, komiksy, broszury), media elektroniczne (CD, DVD, kaseety), jak i np. zabawki, gry edukacyjne, komputery, oprogramowanie i urządzenia przyłączeniowe. Dzieci i rodziców trzeba nauczyć umiejętności efektywnego wykorzystywania zbiorów i usług biblioteki oraz właściwego posługiwania się mediami drukowanymi i elektronicznymi. Nie wystarczy zatem udostępnić narzędzia do nauki liczenia i czytania, m.in. wyliczanki, kołysanki i piosenki, książki z obrazkami i bajkami. Do prawidłowego rozwoju dzieci konieczny jest też kontakt z nowymi technologiami, ponieważ rozwijają one — jak podkreślono w wytycznych IFLA — „umiejętność uczenia się i przygotowują je do późniejszego podjęcia życia osobistego i zawodowego”⁴⁵.

Na różnorodność zbiorów zwrócono uwagę w jednej z duńskich bibliotek dla dzieci. Celem tego projektu — przygotowanego m.in. z organizacjami społecznymi, muzeami i teatrami — było utworzenie nowoczesnej biblioteki dla dzieci, w której aż 75% stanowiłyby zbiory w formatach alternatywnych do druku, głównie gry komputerowe i nagrania na dyskach CD i DVD⁴⁶. Najmłodszy czytelnicy mają bowiem prawo nie tylko do otrzymania informacji, rozwoju kulturalnego, czytelniczego i twórczego, lecz także do kształcenia cyfrowego i medialnego od wczesnych lat. Nabycie tych sprawności umożliwi dzieciom szybkie uzyskanie kluczowych kompetencji.

Należy jednak pamiętać o tym, że media elektroniczne — szczególnie w przypadku małych dzieci — mogą wspomagać ich rozwój, ale tylko wraz z równoległym wykorzystywaniem innych zasobów biblioteki⁴⁷. Ponadto dzieci powinno się wprowadzać w świat mediów najwcześniej po trzecim roku życia, czyli w wieku, kiedy mózg dziecka jest na tyle rozwinięty, żeby poradzić sobie z wirtualną rzeczywistością⁴⁸. Nowe media na pewno jednak nie zastąpią takich aktywności, jak np. głośne czytanie dzieciom, opowiadanie bajek, ruch czy po prostu rozmowy i swobodna zabawa, która dla małych dzieci jest szczególnie istotna⁴⁹.

---

⁴⁴ Wytyczne dotyczące usług w bibliotekach dla dzieci. W: *Dzieci, młodzież — Internet — biblioteka...*, s. 51.

⁴⁵ Ibidem.

⁴⁶ M.C. MADSEN: *The (more or less)...*, s. 14—15.

⁴⁷ A. MURPHY PAUL: *Too soon for technology? The latest on digital use by preschoolers*. „School Library Journal” 2014, no. 7, s. 18.

⁴⁸ E. ZAWISZA: *Nowe media a mózg dziecka w rozwoju poznawczym — primum non nocere*. W: *Człowiek — media — edukacja*. Red. nauk. J. MORBITZER, D. MORAŃSKA, E. MUSIAŁ. Dąbrowa Górnicza 2015, s. 413.

⁴⁹ A. MURPHY PAUL: *Too soon for technology...*, s. 18.

Wśród polskich bibliotek multimedialnych skupionych przede wszystkim na potrzebach dzieci na uwagę zasługuje mediateka „Abecadło”. Wprawdzie jest ona przeznaczona dla dzieci do lat 13, ale ze zbiorów placówki mogą korzystać także rodzice, opiekunowie, nauczyciele i studenci, czyli osoby zainteresowane literaturą dziecięcą i innymi mediami dla dzieci oraz piśmiennictwem ich dotyczącym⁵⁰. Potrzeby tych wszystkich użytkowników znalazły odzwierciedlenie w zbiorach biblioteki. W multimedialnej kolekcji znajdują się płyty z filmami (animowane, familijne, fantastyczne, przygodowe, dokumentalne, adaptacje literatury, lektury szkolne) i muzyką (m.in. etniczną, filmową, poważną, dla najmłodszych), programy edukacyjne (w tym do nauki języków obcych i encyklopedie), gry komputerowe PC, książki mówione⁵¹. Literaturę piękną podzielono na działy, wyróżniając m.in. bajeczki, wierszyki dla najmłodszych, książki humorystyczne, komiksy, czy lektury szkolne. Kolor naklejki umieszczonej na grzbiecie książki wskazuje wiek czytelników, dla których publikacja jest przeznaczona⁵². Wśród literatury popularnonaukowej wydzielono takie działy tematyczne, jak m.in.: Polska; Warmia i Mazury; Olsztyn; Nasza Planeta; Wszechświat; Nauka; Sztuka; Technika; Odkrycia i wynalazki; Podróże; Unia Europejska; Sport; Zdrowie i uroda; Dobre zachowanie; Moda; Hobby⁵³. W mediatece udostępnia się też książki dla rodziców. Celem tych publikacji jest udzielenie dorosłym pomocy w zrozumieniu dziecka, jego potrzeb, czy w znalezieniu rozwiązań w sytuacjach trudnych, spowodowanych m.in. chorobą dziecka lub jego szczególnymi predyspozycjami np. do niewłaściwego korzystania z różnych mediów. W zespole wyróżniono takie działy, jak np. O książkach (i innych mediach) dla dzieci; Biblioterapia; Pomóż swojemu dziecku; Nastolatki⁵⁴.

---

⁵⁰ *Regulamin*. <http://www.abecadlo.olsztyn.pl/regulamin/> [data dostępu: 10.02.2017].

⁵¹ *Zbiory multimedialne*. <http://www.abecadlo.olsztyn.pl/zbiory-multimedialne/> [data dostępu: 10.02.2017].

⁵² *Literatura piękna*. <http://www.abecadlo.olsztyn.pl/literatura-piekna/> [data dostępu: 10.02.2017].

⁵³ *Literatura popularnonaukowa*. <http://www.abecadlo.olsztyn.pl/literatura-popularnonaukwa/> [data dostępu: 10.02.2017].

⁵⁴ *Książki dla rodziców*. <http://www.abecadlo.olsztyn.pl/ksiazki-dla-rodzicow/> [data dostępu: 10.02.2017].

Edukacja medialna Oferta dydaktyczna mediatek

Obecnie coraz częściej zwraca się uwagę nie tyle na ułatwienie dzieciom dostępu do nowych technologii i mediów, co na edukację młodych użytkowników w zakresie efektywnego i — przede wszystkim — bezpiecznego korzystania z nowych narzędzi. Aby kształcenie to przyniosło wymierne efekty, potrzebna jest jednak współpraca z rodzicami i prowadzenie szkoleń również dla nich⁵⁵.

Szczególne zainteresowanie bibliotekarzy powinna zatem zyskać edukacja medialna. Pomimo zaleceń Unii Europejskiej dotyczących konieczności wprowadzenia obowiązkowego kształcenia medialnego, w Polsce zlikwidowano ścieżkę międzyprzedmiotową „Edukacja czytelnicza i medialna”. Jej treści włączono do programów nauczania poszczególnych przedmiotów szkolnych, zakładając, że wszyscy nauczyciele posiadają kompetencje medialne.

Jednym z głównych celów mediateki powinno być zatem propagowanie różnego typu multimedii, nie tylko poprzez zakup nowości, ale też przez prowadzenie edukacji medialnej użytkowników. Celem tych spotkań jest wyrobienie umiejętności sprawnego, świadomego i odpowiedzialnego korzystania z nowych mediów, jak również tworzenia i nadawania własnych przekazów medialnych. Podobnie traktuje się kształcenie medialne w wielu innych krajach, szczególnie należących do Unii Europejskiej. W unijnych dokumentach podkreśla się konieczność prowadzenia edukacji medialnej od pierwszych lat szkolnej edukacji, ale też kształcenia dorosłych w formie edukacji ustawicznej, ponieważ pojawiają się coraz nowsze technologie informacyjne i komunikacyjne, umożliwiające szybkie przekazywanie informacji. Ich efektywne wykorzystanie wymaga posiadania umiejętności wyboru i oceny informacji najistotniejszych, czyli świadomego funkcjonowania we współczesnym świecie. Do kluczowych kompetencji — takich jak porozumiewanie się w języku ojczystym; porozumiewanie się w językach obcych; kompetencje matematyczne i podstawowe kompetencje naukowo-techniczne; kompetencje informatyczne; umiejętność uczenia się; kompetencje społeczne i obywatelskie; inicjatywność i przedsiębiorczość; świadomość i ekspresja kulturalna — coraz częściej zalicza się również kompetencje medialne.

Poza kształceniem umiejętności medialnych zgromadzone w mediatece multimedia i komputery powinny skłonić młodych ludzi do odwiedzenia biblioteki jako miejsca oferującego ciekawy sposób spędzenia wolnego czasu. Nowe technologie dostępne w bibliotekach pozwalają zatem opracować nowoczesną, atrak-

---

⁵⁵ A. WALCZAK-NIEWIADOMSKA: *Sprawozdanie z konferencji 2nd Biannual Seminar on Media Education in Childhood „My Media Playround”*, Tampere, 14–15 lutego 2013. „Problemy Wczesnej Edukacji” 2013, nr 4, s. 105.

cyjną ofertę dostosowaną do potrzeb współczesnego użytkownika: zapewniającą dostęp do informacji, pomoc w nauce szkolnej, ale też utrzymanie kontaktu ze znajomymi i rozwój kulturalny. Jednocześnie ważne jest integrowanie kultury i nowoczesności, dlatego sprzęt i oprogramowanie powinny służyć bibliotekarzom do zachęcenia dzieci i młodzieży do aktywności kulturalnej.

Na potrzebę kształcenia sprawności w użytkowaniu nowych mediów — przede wszystkim umiejętności dokonywania świadomego wyboru i selekcji oferty medialnej — oraz konieczność włączenia edukacji medialnej do programów nauczania od najwcześniejszych klas, zwrócono uwagę m.in. w Hiszpanii. Szczególny nacisk kładzie się tam na kształcenie prosumentów⁵⁶, czyli zarówno odbiorców, jak i twórców informacji⁵⁷. Nie można bowiem przyjąć, że młodzież (nazywana też cyfrowymi tubylcami czy pokoleniem sieciowym) należy do znawców cyfrowych technologii tylko dlatego, że od niemowlęctwa była otaczana nowymi technologiami. Często kompetencje młodych użytkowników bibliotek sprowadzają się do elementarnych zręczności, np. komunikowania się poprzez sieć czy korzystania z gier i filmów dostępnych w Internecie, podczas gdy ważniejsze jest twórcze posługiwanie się nowymi technologiami w zdobywaniu wiedzy i umiejętności istotnych w przyszłości. Potrzebne jest zatem organizowanie warsztatów z zakresu m.in. poszukiwania informacji, jej oceny i selekcji. Ogromną rolę w upowszechnieniu wiedzy i umiejętności nie tylko informacyjnych powinny odegrać właśnie nowoczesne biblioteki multimedialne.

Przykład aktywności na rzecz rozwoju umiejętności niezbędnych dla współczesnych nastolatków i budowania nowatorskich ośrodków nauki stanowi współpraca Biblioteki Publicznej Chicago i Digital Youth Network, której efektem jest projekt YouMedia. Jego celem było opracowanie nowej koncepcji biblioteki — z przestrzenią lepiej dostosowaną do potrzeb młodych ludzi, ale też motywującą ich do samodzielnego pogłębiania kompetencji informacyjnych. Dzięki tej inicjatywie w 2009 roku na powierzchni liczącej ponad 500 m² stworzono w pełni multimedialną bibliotekę oferującą ponad 100 laptopów i stacjonarnych komputerów, dostęp do Internetu, serwis społecznościowy, odpowiednie kamery i aparaty oraz oprogramowanie do obróbki mediów, jak również studio nagraniowe. Przy wsparciu profesjonalistów — pedagogów, ale też informatyków, bibliotekarzy i artystów sztuk wizualnych — w czasie warsztatów młodzież uczyła się tworzyć filmy, gry,

---

⁵⁶ Termin „prosumpcja” stworzony w 1980 roku przez futurologa Alvina Tofflera, w odniesieniu do środowiska sieciowego oznacza aktywne uczestnictwo w tworzeniu internetowych treści. Ze wstępnych badań przeprowadzonych na przełomie 2008 i 2009 roku na próbie 649 uczniów w wieku 17—18 lat wynikało, że badani — mimo dorastania w dobie Internetu — nie zachowywali się jak prosumenci, a raczej jak pasywni konsumenci dostępnych treści. D. CHU: *In search of prosumption: youth and the new media w Hong Kong*. „First Monday” 2010, no. 2. Zob. <http://firstmonday.org/ojs/index.php/fm/article/view/2772/2451> [data dostępu: 10.02.2017].

⁵⁷ R. GARCÍA-RUIZ, A. RAMÍREZ-GARCÍA, M. del MAR RODRÍGUEZ-ROSELL: *Media Literacy education for a new prosumer citizenship*. „Communicator” 2011, no. 43, s. 17.

muzykę cyfrową, a także poezję, anime i fan fiction. Sukces projektu zainicjował stworzenie kilkudziesięciu innych medialnych laboratoriów w muzeach i bibliotekach w USA bazujących na modelu YouMedia⁵⁸.

Zazwyczaj zajęcia z zakresu edukacji medialnej i informacyjnej prowadzone są w mediatekach dla grup zorganizowanych i biorą w nich udział uczniowie pobliskich szkół podstawowych i gimnazjalnych. Uczestnicy warsztatów uczą się zdobywać informacje za pomocą nowych technologii, jak również wykorzystywać te informacje w sposób twórczy, ale też świadomy i krytyczny, jak ma to miejsce w mediatece „Start-Meta”⁵⁹. Liczne projekty, których celem jest przygotowanie młodych użytkowników do świadomego korzystania z zasobów Internetu, realizacja treści edukacji czytelniczej i medialnej, ale też upowszechnienie nauki programowania wśród dzieci w wieku szkolnym, opracowano w mediatece „Abecadło”⁶⁰. Dla uczniów szkół podstawowych realizowane są m.in. następujące zagadnienia: „Od papirusu do książki elektronicznej: dzieje książki, pisma, bibliotek”; „Wydawnictwa informacyjne — tradycyjne, multimedialne, internetowe”; „Katalogi, kartoteki, zautomatyzowany system wyszukiwania danych”; „Podstawy projektowania i wykonywania różnych form komunikatów medialnych, media i ich rodzaje”. Ostatni z wymienionych modułów obejmuje takie tematy, jak m.in.: „Rodzaje mediów, ich istota i zasady funkcjonowania”; „Podstawowe elementy języka poszczególnych rodzajów mediów”; „Rodzaje i gatunki przekazów medialnych; Reklama — jako forma komunikatu”⁶¹.

Integralną częścią niektórych polskich bibliotek multimedialnych stały się multicentra, w których — jak stwierdził Tomasz Kruszewski — „doskonale wiadać dydaktyzm oferty zbliżony do koncepcji Louisa Shoresa — edukacja przez bibliotekę”⁶². Cztery filary tej koncepcji obejmują: preferowanie osobistego doświadczenia w procesie uczenia się, wywoływanie różnych bodźców do lepszego przyswajania wiedzy, zastosowanie różnorodnych technik komunikacji i wykorzystywanie niejednorodnych źródeł informacji w procesie kształcenia⁶³.

---

⁵⁸ L. TRIPP: *Digital youth, libraries and media literacy*. „The Reference Librarian” 2011, no. 4, s. 329—341. Inne projekty zob. np.: *Learning Labs in Libraries and Museums: Transformative Spaces for Teens*. Washington 2014. <https://www.ims.gov/assets/1/AssetManager/LearningLabsReport.pdf> [data dostępu: 10.02.2017].

⁵⁹ *Zajęcia dla uczniów szkół podstawowych w Mediatece Start-Meta w roku szkolnym 2015/2016*. <http://www.mediateka.waw.pl/index.php/pl/zajecia-i-impresje/zajecia-dla-szkol-i-przed-szkoli> [data dostępu: 10.02.2017].

⁶⁰ *Multimedialna Biblioteka dla Dzieci Abecadło*. <http://www.abecadlo.olsztyn.pl/informacje-ogolne/> [data dostępu: 10.02.2017].

⁶¹ *Oferta programowa dla szkół podstawowych*. <http://www.abecadlo.olsztyn.pl/oferta-programowa-dla-szkol-podstawowych/> [data dostępu: 10.02.2017].

⁶² T. KRUSZEWSKI: *Biblioteka publiczna jako nowoczesne narzędzie dydaktyczne*. „Wychowanie na co Dzień” 2011, nr 3, s. 17.

⁶³ *Ibidem*.

Multicentra sprzyjają poszerzaniu wiedzy szkolnej, zdobywaniu umiejętności logicznego myślenia, współpracy w grupie, jak również rozwojowi talentu konstruktorskiego, plastycznego i wyobraźni przestrzennej dzięki zastosowaniu nowoczesnych i zaawansowanych technologii informatycznych w czasie zabawy. Dzieci pracują przy stanowiskach komputerowych zaopatrzonych w narzędzia do poznawania nowoczesnych technologii, np. elektroniczne panele, specjalistyczne klawiatury, innowacyjne pomoce naukowe, oprogramowanie komputerowe. Mają też dostęp do takich środków technicznych, jak np. sprzęt nagłośnieniowy, projektory, drukarki, skanery czy kamery komputerowe⁶⁴. W multicentrach w atrakcyjny sposób połączono zatem trzy obszary: edukację, nowoczesne technologie i rozrywkę.

Oferowane w multicentrach warsztaty kierowane są do użytkowników w różnym wieku. Zajęcia dla najmłodszych dzieci nie tylko wprowadzają uczestników w wirtualny świat techniki i nauki, lecz także sprzyjają nabywaniu doświadczenia dnia codziennego. Tematy spotkań dla starszych dzieci i nastolatków zazwyczaj dotyczą budowy ruchomych konstrukcji zasilanych energią słoneczną lub sterowanych komputerowo dzięki klockom K'NEX oraz konstruowania modeli robotów obsługiwanych przez programy komputerowe. Zwykle prowadzone są także zajęcia na temat zielonej energii, hydrauliki czy mechaniki, często z wykorzystaniem przenośnych laboratoriów pomiarowych i stacji meteorologicznych. Ponadto organizowane są warsztaty, w czasie których uczestnicy używają programów graficznych do poznania świata komputerowej sztuki, grafiki, animacji oraz zajęcia z technik komponowania i aranżacji w zakresie muzyki cyfrowej. Najczęściej udostępnia się też interaktywne oprogramowanie multimedialne do nauki języków obcych⁶⁵.

Dwa multicentra działają we Wrocławiu, będąc od 2012 roku placówkami sprofilowanymi. MultiCentrum przy Placu Teatralnym, otworzone w Mediatece w 2006 roku, oferuje warsztaty o profilu naukowo-technicznym i ekologicznym, a MultiCentrum2, pracujące od 2008 roku przy ul. Powstańców Śląskich, realizuje koncepcję edukacji kulturalnej⁶⁶. Interaktywne MultiCentrum działa też w mediatece „Start-Meta”. Dzięki nowym technologiom, specjalistycznym programom i nowoczesnym pomocom naukowym MultiCentrum stanowi ważne miejsce dla nauczycieli chcących uatrakcyjnić zajęcia dydaktyczne. Ponadto w LogoKit najmłodsi użytkownicy mediateki mogą za pomocą klocków K'NEX tworzyć własne roboty sterowane programami komputerowymi. W MultiScience & MultiTech uczniowie poznają świat robotyki — działanie robotów i ich zastosowanie w przemyśle. Dla najmłodszych użytkowników przygotowano MultiKid, miejsce, w któ-

---

⁶⁴ K. CZAPLIŃSKA-BIAŁECKA: *MultiCentra we Wrocławiu jako przykład nowej oferty edukacyjnej bibliotek*. „Biuletyn EBIB” 2013, nr 13 (139). <http://www.nowyebib.info/images/stores/numery/139/139czaplinska.pdf> [data dostępu: 10.02.2017].

⁶⁵ Ibidem.

⁶⁶ Ibidem.

rym dzieci poprzez zabawę poznają naukę, sztukę i technikę. W pomieszczeniach przeznaczonych na rozwój wiedzy i zainteresowań w zakresie artystycznym — MultiArts — możliwe jest poznawanie dzieł sztuki graficznej i tworzenie za pomocą komputera własnych prac plastycznych, krótkich filmów i animacji, MultiMusic ułatwia z kolei tworzenie własnych kompozycji muzycznych z użyciem multimedialnych instrumentów współpracujących z systemem komputerowym⁶⁷. W Olsztynie Multicentrum jest filią Miejskiej Biblioteki Publicznej, umieszczoną poza mediateką „Planeta 11”. Podobnie jednak jak inne multicentra, jest to modelowa, multimedialna placówka edukacyjna z nowoczesnym zapleczem technologicznym. Oprócz kształcenia umiejętności informatycznych w olsztyńskim Multicentrum zorganizowano także inne cykle spotkań. W latach 2012—2013 dzieci zaangażowały się w projekt „Czytam, bo lubię”. W ramach warsztatów muzycznych, graficznych oraz spotkań teatralnych, wykorzystujących nowoczesną technologię informacyjną do pracy nad tekstem literackim i przetwarzania go, uczestnicy analizowali warmińskie baśnie, podania i legendy, poznając w ten sposób tradycję, historię i kulturę Warmii⁶⁸.

Usługi informacyjne, kulturalne, integracyjne i animacyjne

Poza udostępnianiem zbiorów biblioteki, także multimedialne, świadczą usługi, których jeszcze na początku XX wieku nie wiązano z biblioteką. Cele działalności mediateki trafnie podkreślono w opisie „Planety 11”:

Oferujemy nie tylko dobrą literaturę. Oprócz moli książkowych swój kącik znajdują tu melomani, zapaleni gracze, maniacy internetowi, kinomani. W naszej bibliotece można też posiedzieć przy kawie, poczytać gazetę lub porozmawiać, odrobić pracę domową, wybrać odpowiednią szkołę, napisać CV, poszukać pracy. Wszystko w przestronnym, nowoczesnym i futurystycznie zaaranżowanym lokalu. Chcemy, aby biblioteka stała się nie tylko miejscem wypożyczeń, ale również miejscem Waszych spotkań, alternatywą wobec zalegania przed TV i innych form jałowego spędzania czasu. Chcemy ciągle wzbogacać naszą ofertę, więc rzucajcie pomysły, jesteśmy na nie otwarci⁶⁹.

⁶⁷ T. KRZEMIŃSKI: *Mediateka Start-Meta...*, s. 31—33; *Multicentrum*. <http://www.mediateka.waw.pl/index.php/pl/o-nas?id=16> [data dostępu: 10.02.2017].

⁶⁸ „Czytam, bo lubię” — zakończenie projektu. <http://multicentrum.net/2013/12/czytam-bo-lubie-zakonczenie-projektu/> [data dostępu: 10.02.2017].

⁶⁹ *Witamy*. <http://www.planeta11.pl/> [data dostępu: 10.02.2017].

Przyznać trzeba, że multimedialne biblioteki w Polsce stają się coraz lepiej postrzeganymi instytucjami. Oferta biblioteczna obejmująca usługi multimedialne ma przyciągnąć do bibliotek dzieci i młodzież, a także wprowadzić młodych użytkowników do nowoczesnego społeczeństwa medialnego. Mediateka stanowić ma bowiem centrum edukacyjno-kulturalne, którego celem jest wspieranie edukacji szkolnej poprzez zapewnienie dostępu do materiałów zróżnicowanych pod względem formy i treści, jak również przygotowanie oferty dydaktycznej, muzycznej, teatralnej i artystycznej w postaci warsztatów edukacyjnych lub imprez o tematyce artystycznej. Oferta musi być na tyle różnorodna, aby zapewnić młodym ludziom realizowanie zainteresowań. Jest taka, jeśli połączy się trzy cele: edukację, informację i rozrywkę. Wtedy też jest możliwe kształtowanie wśród młodych ludzi właściwych postaw i wzorców kulturowo-społecznych. Oferta, jaką zaproponowała wrocławska Mediateka już od początku była bogata i — jak na 2004 rok — nowoczesna. Złożyły się na nią: komputerowe wypożyczenie i rezerwowanie zbiorów; elektroniczny wgląd do własnego konta i możliwość jego kontrolowania; wypożyczenie różnorodnych publikacji — nie tylko książek, ale i filmów, muzyki, gier komputerowych, multimedialnych dokumentów elektronicznych; dostęp do elektronicznego katalogu biblioteki; możliwość korzystania ze stron internetowych i pakietu Office; wykonywanie odbitek kserograficznych; skanowanie; doradztwo zawodowe; lekcje biblioteczne i edukacyjne zajęcia tematyczne; proponowanie atrakcyjnych i różnorodnych form efektywnego spędzania wolnego czasu⁷⁰. Później uruchomiono także „Port Literacki Wrocław”, którego celem była prezentacja współczesnej poezji w czasie spotkań z autorami, prowadzenie lekcji edukacji poetyckiej i działalności wydawniczej oraz organizowanie projekcji filmów poetyckich i wizyt członków redakcji czasopism literackich. Zainteresowaniem użytkowników cieszyły się też dwa inne pomysły: „InfoSzop” z informacjami o ofercie kulturalnej dla młodzieży, organizacjach młodzieżowych i wolontariacie oraz biblioteczna kafejka⁷¹.

W multimedialnych bibliotekach dąży się do zintegrowania nowoczesności z tradycją, dlatego też urzędnicy i programy multimedialne służą nie tylko kształceniu umiejętności informatycznych i informacyjnych, lecz także zwiększeniu aktywności kulturalnej. Poza powszechnie organizowanymi zajęciami z różnych dziedzin wiedzy i kursami komputerowymi — z wykorzystaniem tablic interaktywnych i programów multimedialnych — biblioteki te oferują zatem warsztaty, w których doskonalenie kompetencji informatycznych w zakresie obsługi różnych programów (np. graficznych) łączy się z poszerzaniem wiedzy z dziedziny sztuki i kultury.

Aktywność kulturalną i kształcenie umiejętności informatycznych trafnie połączono w ofercie jednej z placówek Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej

⁷⁰ J. SŁOWIK: *Cele strategiczne „Mediateki”*. W: *Biblioteki dla młodych klientów...*, s. 86.

⁷¹ K. REJDAK: *„Biblioteki dla młodych klientów”...*, s. 31—33.

w Krakowie — „Artetece”, działającej od stycznia 2013 roku w przestrzeniach Małopolskiego Ogrodu Sztuki. „Arteteka” jest miejscem tworzenia szeroko rozumianej sztuki, dlatego oprócz wysokiej jakości sprzętu użytkownikom udostępniono profesjonalne oprogramowanie do tworzenia, edycji oraz obróbki muzyki i grafiki. Zgromadzono też e-booki, e-czasopisma, dokumenty audiowizualne (płyty muzyczne i filmowe, audiobooki) oraz drukowane książki i czasopisma. Do dyspozycji użytkowników „Arteteki” oddano nie tylko komputery, lecz także czytniki e-booków (z których połowę, czyli 30, przeznaczono do wypożyczeń na zewnątrz), tablety, pianino cyfrowe, odtwarzacz Blue Ray. Oferowany jest też bezpłatny dostęp do specjalistycznych baz wydawnictwa Alexander Street Press — Theatre In Video, Dance In Video⁷². W „Artetece” miłośnicy teatru i innych dziedzin sztuki mogą zatem poszerzać wiedzę i zainteresowania, jak również zdobywać nowe umiejętności. W 2011 roku w budynku „Arteteki” otworzono Małopolskie Studio Komiksu, w którym zgromadzono ok. 2 900 komiksów (m.in. edukacyjnych, historycznych oraz mang). Od pierwszego roku działalności centrum komiksu organizowany jest Krakowski Festiwal Komiksu, który każdego roku przyciąga kilkuset widzów⁷³.

W ofercie zielonogórskiej „Szklanej Pułapki”, otwartej w 2012 roku, położono nacisk na to, co dla nastolatków jest najbardziej atrakcyjne, czyli muzykę, hobby, pasje i zainteresowania. Jak zaznaczono, jednym z celów mediateki „jest promocja subkultur młodzieżowych, przede wszystkim od strony muzycznej”⁷⁴. Organizowane są zatem np. spotkania i warsztaty dotyczące muzyki, ale też z zakresu filmu czy fotografii. Celem tych spotkań jest promowanie aktywnego sposobu spędzania wolnego czasu, w którym nowe media mają swój udział⁷⁵. W Multimedialnej Bibliotece dla Dzieci i Młodzieży Nr XXXI w sali kinowo-teatralnej przygotowywane są nie tylko projekcje filmów, warsztaty teatralne, koncerty czy spotkania autorskie, lecz także zabawy i animacje dla dzieci i młodzieży, dzięki czemu oferta mediateki jest rzeczywiście szeroka i atrakcyjna⁷⁶. W lubelskiej „Biblio” — oprócz konsoli do gier — zakupiono bardziej nietypowe urządzenia, np. szafę do elektronicznego graffiti, konsolę DJ-ską do miksowania własnej muzyki, a także elektroniczny czytnik tekstu, przetwarzający pismo na dźwięk, co ułatwia korzystanie ze zbiorów osobom niepełnosprawnym⁷⁷. W Mediatece w Sieradzu, poza zbiorami multimedialnymi, dostępny jest m.in. „bajkoczytacz” — urządzenie, które odtwa-

⁷² *Arteteka*. <http://www.rajska.info/oferta/wypozyczalnie-i-czytelnie/arteteka.html> [data dostępu: 10.02.2017].

⁷³ *Małopolskie Studio Komiksu*. <http://www.rajska.info/oferta/projekty/34-malopolskie-studio-komiksu.html> [data dostępu: 10.02.2017].

⁷⁴ *O Szklanej Pułapce*. http://szklanapulapka.zgora.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=70&Itemid=486 [data dostępu: 10.02.2017].

⁷⁵ *Ibidem*.

⁷⁶ R. KIJEK: *Biblioteka na miarę przyszłości...*, s. 35.

⁷⁷ G. WOŹNIAK: *Biblioteka Multimedialna „Biblio”...*, s. 28.

rza tekst umieszczonej w nim przez czytelnika książeczki⁷⁸. Z kolei w mediatece „Manhattan” — obok pianina elektronicznego — zakupiono tradycyjne instrumenty muzyczne, m.in. gitarę i perkusję⁷⁹. Organizowane są ponadto koncerty i pokazy filmowe, jak w warszawskiej „Start-Meta” pokaz kina niezależnego MultimediaOFF⁸⁰. Nietypową propozycją było zaś zorganizowanie w lubelskiej mediatece „Biblio” wystawy undergroundowych plakatów punkowych⁸¹. W „Planecie 11” spotykają się z kolei fani *Gwiezdných Wojen*⁸². W mediatece „Góra Mediów” przygotowano rozgrywki gier na konsole PS3 oraz turnieje *League of Legends* — sieciowej gry komputerowej⁸³. Dobrą jednak praktyką jest zachęcanie młodzieży do uczestnictwa w rozrywkach gier nie tylko komputerowych⁸⁴, lecz także planszowych, np. „Start-Meta” zaproponowała użytkownikom gry planszowe: szachy, warcaby, *Scrabble*, *Carcassonne* i *Monopol*, a z gier edukacyjnych — np. *Małych Powstańców* czy *Pan tu nie stał*⁸⁵. W „Szklanej Pułapce” odbywają się zaś turnieje gier komputerowych i planszowych⁸⁶.

Interesującą inicjatywą wielu mediatek jest organizacja festiwali, które często wiążą się z promowaniem czytania. W listopadzie 2015 roku w warszawskiej „Start-Meta” odbył się I Warszawski Festiwal Dobrej Książki, zrealizowany przez Centrum Edukacyjne Żelazna, Urząd Dzielnicy Bielany m.st. Warszawy oraz Bibliotekę Publiczną im. Stanisława Staszica w Warszawie. Uczestnicy Festiwalu mogli nie tylko zapoznać się z nowościami wydawniczymi i ofertą antykwariatów, lecz także wymienić się książkami⁸⁷. Biblioteka „Manhattan” jest z kolei miejscem m.in. Bałtyckiego Festiwalu Komiksowego oraz Festiwalu Sztuki Czytania (w 2015 roku dla dzieci i młodzieży w wieku od 8 do 13 lat przygotowano warsztaty „Zabawa słowami”)⁸⁸.

⁷⁸ M. FABISIEWICZ: *Nowe media...*, s. 16.

⁷⁹ *O placówce*. http://www.wbpg.org.pl/biblioteka_manhattan [data dostępu: 10.02.2017].

⁸⁰ *Zajęcia i imprezy*. <http://www.mediateka.waw.pl/index.php/pl/zajecia-i-imprezy> [data dostępu: 10.02.2017]; *Pokaz filmów niezależnych MultimediaOFF w Mediatece*. <https://media.multimedia.pl/pr/314258/pokaz-filmow-niezaleznych-multimediaoff-w-mediatece> [data dostępu: 10.02.2017].

⁸¹ G. WOŹNIAK: *Biblioteka Multimedialna „Biblio”...*, s. 29.

⁸² J. SMÓLKA: *Kopernik w kosmicznej bibliotece*. „Poradnik Bibliotekarza” 2013, nr 5, s. 26.

⁸³ *O mediatece*. <http://goramedioiw.pl/index.php/o-mediatece> [data dostępu: 10.02.2017].

⁸⁴ Międzynarodowe badania wykazały, że spośród badanej młodzieży z krajów europejskich (Belgia, Dania, Estonia, Francja, Grecja, Polska, Portugalia, Wielka Brytania, Włochy) polska młodzież najczęściej wykorzystuje gry komputerowe jako formę rozrywki. *Wykorzystanie nowych mediów przez młodzież w Polsce — wyniki międzynarodowego projektu badawczego Mediappro*. Red. J. WENGLORZ. Warszawa 2006, s. 18.

⁸⁵ *Biblioteka*. <http://www.mediateka.waw.pl/index.php/pl/o-nas?id=17> [data dostępu: 10.02.2017]. O grach planszowych zob. G. WOŹNIAK: *Gry planszowe w pracy nowoczesnego bibliotekarza*. „Poradnik Bibliotekarza” 2016, nr 2, s. 32—34.

⁸⁶ *O Szklanej Pułapce...*

⁸⁷ *I Warszawski Festiwal Dobrej Książki*. <http://www.mediateka.waw.pl/index.php/pl/meta/meta-dzialo-sie-u-nas?start=5> [data dostępu: 10.02.2017].

⁸⁸ *O placówce*. http://www.wbpg.org.pl/biblioteka_manhattan [data dostępu: 10.02.2017].

Ważną działalnością mediatek okazało się doradztwo zawodowe. We wrocławskiej placówce kierowane jest ono do uczniów szkół podstawowych, studentów i absolwentów różnego typu szkół, jak również osób poszukujących pracy. Jedno z takich szkoleń — „Spadochron” — to cykl tygodniowych spotkań, których uczestnicy samodzielnie określali swoje umiejętności będące ich zaletami. Ustalenia te pomagały młodym ludziom zaplanować dalszą ścieżkę edukacyjną lub znaleźć odpowiednie dla siebie miejsce zatrudnienia. Na różnorodnych tematycznie warsztatach poruszano również takie zagadnienia, jak np.: sporządzanie dokumentów aplikacyjnych; przygotowanie się do rozmowy kwalifikacyjnej; radzenie sobie ze stresem; motywacja; zarządzanie czasem; twórcze myślenie⁸⁹. W „Planiecie 11” poprowadzono zaś kurs „Wymarzona przyszłość”, którego uczestnicy — wykorzystując m.in. techniki arteterapeutyczne — analizowali swoje marzenia i sami określali predyspozycje zawodowe⁹⁰.

W stałą ofertę obu mediatek — wrocławskiej i olsztyńskiej — wpisały się wizyty zagranicznych wolontariuszy, którzy nie tylko obsługują czytelników i utrzymują porządek w zbiorach, ale przede wszystkim realizują własne plany. Jednym z nich są kafejki językowe — wrocławska „Language Cafe” i olsztyńska „Kawiarenka Językowa”, w których można bezpłatnie doskonalić język (m.in. angielski, niemiecki, francuski, hiszpański) z native-speakerami, rozmawiając na tematy z zakresu polityki, kultury, literatury, czy po prostu o sprawach życia codziennego⁹¹.

W mediatekach we Wrocławiu i w Olsztynie dąży się również do przewyższenia uprzedzeń do ludzi. W Mediatece bibliotekarze organizują spotkania zatytułowane „Żywa Biblioteka”⁹², których uczestnikami są „Żywe Książki”, czyli reprezentanci najczęściej mniejszości narodowych, religijnych oraz grup społecznych, które nie są w społeczeństwie akceptowane i które często muszą się mierzyć z wykluczeniem i postawami pełnymi uprzedzenia. Gośćmi tych spotkań byli np. muzulmanka, były bezdomny, osoba homoseksualna, osoba transeksualna, osoba niewidząca, Romka, katolik, trzeźwiejący alkoholik, Żydówka i inni⁹³. Z kolei w „Planiecie 11” Stowarzyszenie Aktywności Społecznej „Młyn” zaproponowało cykl debat nazwanych „Młodzi chcą!”. Ich celem było m.in. przełamanie stereotypów na temat młodzieży i dorosłych. Młodzi ludzie sami wybierali interesujących

⁸⁹ Ibidem, s. 35—37.

⁹⁰ Ł. ŚLUSARZYK: *Doradztwo zawodowe w „Planiecie 11”*. W: *Biblioteki dla młodych klientów...*, s. 38—39.

⁹¹ K. REJDAK: *„Biblioteki dla młodych klientów”...*, s. 34.

⁹² Pomysł „Żywej Biblioteki” powstał w Danii w 2000 roku. Nawiązuje przede wszystkim do respektowania praw człowieka. *Przykładowy regulamin Żywej Biblioteki*. http://www.zywa-biblioteka.org.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=52&Itemid=53 [data dostępu: 10.02.2017].

⁹³ *Żywa Biblioteka Wrocław*. <http://www.biblioteka.wroc.pl/mediateka/zywa-biblioteka> [data dostępu: 10.02.2017].

ich dorosłych, wśród których znaleźli się np. sportowiec, blogerka, zakonnica, podróżnik, buddysta, pracownik więzienia i obcokrajowiec⁹⁴.

Mediateki prowadzą też zajęcia dla grup zorganizowanych. We wrocławskiej Mediatece przygotowano dwa bloki tematyczne: „Sztuka i literatura” (dotyczy m.in. komiksu) i „Rozwój/samokształcenie/życie społeczne” (obejmuje takie tematy, jak np. „Tożsamość osobista i społeczna a różnice kulturowe”; „Naucz się uczyć — czyli o metodach skutecznego zapamiętywania”; „Stereotypy, uprzedzenia, dyskryminacja a prawa człowieka”)⁹⁵. W „Planecie 11” zaproponowano młodzieży tematy nie tylko z zakresu edukacji medialnej i informacyjnej (np. „Blogi — systemy zarządzania treścią”; „Uzależnienie od Internetu”), lecz także dotyczące twórczości i kultury osobistej (m.in. „Twórczość ery cyfrowej”; „Savoir-vivre dla nastolatków”; „Medialny savoir-vivre”). Prowadzone są również zajęcia z wykorzystaniem Ipadów, w tym np. „Vine — warsztat filmu i animacji poklatkowej” (2—3 spotkania); „Pstryk Komiks”; „Google Earth — palcem po mapie 3D”⁹⁶.

Biblioteki, także multimedialne, coraz częściej koncentrują się na organizowaniu warsztatów przeznaczonych wyłącznie dla rodziców, jak również wspólnych zajęć dla rodziców i dzieci. Spotkania te mogą dać rodzicom praktyczną wiedzę na temat sposobów spędzania wolnego czasu z dzieckiem z wykorzystaniem m.in. książek. Projekty o takiej tematyce zapoczątkowała w Polsce oświęcimska biblioteka dla dzieci, teraz mieszcząca się we wspomnianej wcześniej „Galerii Książki”. Celem obecnie prowadzonych w niej warsztatów w ramach „Akademii Rodzica” jest podnoszenie kompetencji wychowawczych rodziców w ramach zajęć edukacyjnych dla rodziców i dzieci oraz spotkań ze specjalistami z różnych dziedzin, np. logopedą czy psychoterapeutą⁹⁷. Swoje miejsce w mediatekach znalazły też kluby rodziców, np. w „Abecadle” działa Klub Mam i Klub Kangura⁹⁸.

Mediateka „Abecadlo” proponuje dzieciom właściwe sposoby zagospodarowania wolnego czasu, a rozwijanie czytelnictwa dzieci, ich zainteresowań i twórczości artystycznej, jest tego dobrym przykładem⁹⁹. W ramach „Bajkotecki Malucha” bibliotekarze prowadzą dla dzieci w wieku od 1,5 roku do 3 lat zajęcia, w czasie których odbywają się głośne czytania, projekcje bajek oraz

⁹⁴ *Debata „Młodzi chcą”*. <http://www.planeta11.pl/event/debata-mlodzi-chca-2/> [data dostępu: 10.02.2017].

⁹⁵ *Oferta edukacyjna dla młodzieży w Mediatece*. <http://www.biblioteka.wroc.pl/mediateka/zajacia-dla-wroclawskich-szkol-i-przedszkoli> [data dostępu: 10.02.2017].

⁹⁶ *Oferta dla szkół i grup zorganizowanych*. <http://www.planeta11.pl/oferta-dla-szkol-i-grup-zorganizowanych/> [data dostępu: 10.02.2017].

⁹⁷ K. HERÓD: *Biblioteka przyjazna rodzicom...* „Poradnik Bibliotekarza” 2013, nr 3, s. 25—26.

⁹⁸ *Spotkania Klubu Mam*. <http://www.abecadlo.olsztyn.pl/oldwww/klub.php> [data dostępu: 10.02.2017]; *Spotkania Klubu Kangura*. <http://www.abecadlo.olsztyn.pl/oldwww/klub.php> [data dostępu: 10.02.2017].

⁹⁹ *Multimedialna Biblioteka dla Dzieci Abecadlo*. <http://www.abecadlo.olsztyn.pl/informacje-ogolne/> [data dostępu: 10.02.2017].

zabawy plastyczno-muzyczne. Dzieci nieuczęszczające do przedszkola (3—5 lat) w programie „Bajkowe Przedszkole” uczestniczą w zabawach i imprezach muzyczno-ruchowych, ćwiczeniach plastycznych i głośnych czytaniach. Dla grup przedszkolnych przygotowano pięć modułów tematycznych: „Przedszkolak poznaje” (np. „Legends Warmii i Mazur”; „Mali strażnicy przyrody”); „Bezpieczny przedszkolak” (m.in. „Sam w domu”; „Akademia zdrowia”); „Cztery pory roku przedszkolaka” (np. „Wiosenna pobudka”; „Na wielkocnym stole”); „Bajkoterapia przedszkolaka” (np. „Nowa w przedszkolu” — akceptacja w grupie); „Wierszykarnia przedszkolaka” (zabawy literackie z utworami poetyckimi dla dzieci)¹⁰⁰.

Wśród najmłodszych użytkowników mediatek popularne są warsztaty literacko-plastyczne. Jedne z nich, wyjątkowo oryginalne, zorganizowała Biblioteka „Przystanek Książka”. Celem tych spotkań, przeznaczonych dla dzieci w wieku 6—10 lat, było zbudowanie przestrzennej gry planszowej pt. *Zamek*. Wiedzę na temat zbroi, herbów i inne informacje — wiarygodne, ale też wzbudzające zainteresowanie grą — uczestnicy czerpali z odpowiednich lektur¹⁰¹. Z kolei zajęcia kulturalno-edukacyjne w mediatece „Manhattan” obejmują kilka kursów, np. w ramach „Akademii Pani Bajki” zajęcia dla dzieci w wieku od 2 do 4 lat, „Spotkania z Panią Bajką” dla dzieci od 4. roku życia czy teatrzyk „Wesoły Molik” dla wszystkich chętnych dzieci. Ponadto bibliotekarze urządzają warsztaty komiksowe i szachowe dla dzieci starszych, a dla fanów kostki Rubika — „Spotkanie Speedcuberów”¹⁰².

Atrakcyjność imprez często zawdzięcza się nawiązaniu współpracy z innymi instytucjami kultury i nauki. Tak np. warszawska Multimedialna Biblioteka dla Dzieci i Młodzieży nr XXXI współdziałała m.in. z Teatrem Lalek „Guliwer” i „Kinem za Rogiem”. W sali kinowej biblioteki wyświetlane są filmy dla dzieci i młodzieży, nie tylko edukacyjne czy dokumentalne, lecz także fabularne i bajki¹⁰³. Z drugiej strony sąsiedztwo takich placówek jak szkoła czy przedszkole pozwala na maksymalne wykorzystanie zbiorów i usług. W bibliotece „Grafit” przedszkolaki i uczniowie chętnie korzystają z zajęć edukacyjnych i warsztatów zorganizowanych m.in. przez Agnieszkę Gil, autorkę książek dla dzieci i młodzieży, jak również Katarzynę Bury, która prowadzi warsztaty plastyczne¹⁰⁴.

¹⁰⁰ *Oferta zajęć dla grup przedszkolnych*. <http://www.abecadlo.olsztyn.pl/oferta-zajec-dla-grup-przedszkolnych/> [data dostępu: 10.02.2017].

¹⁰¹ *Projekt: „Gra o Zamek”*. http://www.wpek.pl/wpek,instytucja,741.html?locale=pl_PL [data dostępu: 10.02.2017].

¹⁰² *Oferta dla dzieci i młodzieży*. <http://www.wbpg.org.pl/tresc/oferta-dla-dzieci-i-m%C5%82odzie%C5%BCy> [data dostępu: 10.02.2017].

¹⁰³ R. KIJEK: *Biblioteka na miarę przyszłości...*, s. 36—37.

¹⁰⁴ M. NAWROCKA: *Biblioteka Grafit — nowa filia Miejskiej Biblioteki Publicznej we Wrocławiu (otwarta 16 marca 2015 roku)*. „Poradnik Bibliotekarza” 2015, nr 5, s. 36.

Zakończenie

W różnorodnej ofercie mediatek widać, jak bardzo zmieniają się polskie biblioteki — od wypożyczalni książek po multimedialne placówki jako miejsca wszelkiego rodzaju aktywności. Propozycja biblioteki dla nastolatków i dzieci powinna bowiem obejmować szeroki wybór publikacji, atrakcyjnych pod względem zarówno formy, jak i treści, jak również zróżnicowaną ofertę programów i usług. Równie ważne jest właściwe zaaranżowanie pomieszczeń bibliotecznych, zgodnie z gustami młodych użytkowników (np. umieszczenie graffiti na ścianach). Wykorzystywanie przez bibliotekarzy możliwości, jakie dają nowe technologie — np. blogów, komunikatorów internetowych i portali społecznościowych — ułatwia szybką publikację informacji o aktualnych wydarzeniach czy zakupionych nowościach. Działania te zmierzają do budowania pozytywnych doświadczeń w kontakcie z biblioteką w przypadku czytelnika w młodym wieku i służą utrzymaniu tej więzi w okresie późniejszym¹⁰⁵. Biblioteki, aby przetrwać, muszą przede wszystkim umiejętnie połączyć to, co nowe i interesujące dla dzieci i młodzieży, czyli multimedialną przestrzeń, z różnymi sposobami uczestniczenia w kulturze, nie tylko za pośrednictwem komputerów. Dotarcie z ofertą biblioteczną szczególnie do młodzieży nie jest łatwe, ponieważ jest to grupa ludzi bardzo zróżnicowana i niezwykle wymagająca, jednak — co pokazują omówione przykłady działań podejmowanych przez mediateki — możliwe.

---

¹⁰⁵ C. SNOWBALL: *Enticing teenagers into...*, s. 26—32.